

Г.В. Разумова, д-р екон. наук, доц. (ДДУВС, Дніпро)

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ: ПІДХОДИ ТА НАПРЯМИ

У 2015 році ООН анонсовано 17 цілей сталого розвитку. Представлені цілі спрямовані на функціонування та інтеграцію системи сталого розвитку по всьому світу, враховуючи поточні та майбутні потреби зацікавлених сторін, а також сприяючи досягненню сталого розвитку для суспільства в цілому. З часу прийняття Цілей сталого розвитку відбулося багато позитивних зрушень. Країни почали включати Цілі в національні плани та стратегії. Відбулися ініціативи, спрямовані на охорону навколишнього середовища, важливі зміни у веденні бізнесу приватного сектору тощо.

Така ситуація у світі викликала необхідність розробки нової парадигми розвитку й для України. Поява концепції сталого розвитку викликала зміни у розумінні пріоритетів подальшого розвитку, необхідності переходу від кількісного збільшення (зростання) до якісних змін (розвитку).

Відповіддю на світові тенденції стала розробка у 2012 році Національної парадигми сталого розвитку України. Документом визначено сучасні тенденції та перспективи сталого розвитку України у відповідності до наявного потенціалу країни. Зазначено, що «досвід упровадження стратегічних засад сталого розвитку в Україні доводить, що за фактом у більшості сфер економічної діяльності не забезпечується необхідна системна єдність соціальної, екологічної і виробничої компонент. Такий стан свідчить про необхідність зосередження уваги саме на системних методологічних аспектах формування оновленого концепту національного господарювання» [2].

З метою впровадження в Україні європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі в 2015 році було схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Документом було визначено такі вектори руху:

«вектор розвитку – це забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя;

вектор безпеки – це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності;

вектор відповідальності – це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних,

релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах;

вектор гордості – це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт» [3, ст. 2].

У національній доповіді Е. Лібанова, М. Хвесик та інші дослідили сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України та її регіонів. Авторами запропоновано систему індикаторів оцінки ефективності розвитку регіональних соціально-економічних систем; виконано комплексну оцінку соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України; визначено базові імперативи та стратегічні напрями раціоналізації всіх сфер ресурсокористування через оцінку енергетичної самодостатності розвитку національного господарства; висвітлено концептуальні та науково-методичні підходи щодо оцінки соціального потенціалу на державному та регіональному рівнях; окреслено перспективи модернізації соціальної інфраструктури та територіальних міграційних систем [4].

У численних дослідженнях зазначено, що важливим аспектом є також необхідність системного підходу до реалізації цілей сталого розвитку, врахування кількісної складової зв'язків між цілями та синергії, а також дослідження взаємозв'язків у трьох вимірах: між секторами (наприклад, фінанси, сільське господарство, енергетика та транспорт), між суб'єктами (місцеві органи влади, урядові установи, приватний сектор та громадянське суспільство), а також серед країн із низьким, середнім та високим доходом.

Під впливом кризи COVID-19 Європейською комісією у 2020 році визначено чотири вимірний аналіз стійкості: соціально-економічний вимір (здатність до подолання економічних потрясінь та досягнення довгострокових структурних змін справедливим та всеохоплюючим способом), геополітичний вимір (зміцнення автономії Європи та ролі керівництва у глобальному вимірі), зелений вимір (зелена стійкість – це досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, пом'якшення та адаптація до кліматичних змін, зменшення забруднення та відновлення здатності екологічних систем підтримувати прийнятні умови для життя в межах планети), а також цифровий вимір (цифрова стійкість полягає у забезпеченні того, щоб у час розповсюдження цифрових технологій, спосіб життя, роботи, навчання, взаємодії та мислення зберігав і зміцнював людську гідність,

свободу, рівність, безпеку, демократію та інші основні європейські права та цінності) [5].

Для досягнення визначених пріоритетів сталого розвитку економіки повинна бути сформована відповідна регуляторна політика держави, яка б враховувала всі чинники, що впливають на розвиток. Управління розвитком складних систем потребує від суб'єкта управління розуміння властивостей і закономірностей складових елементів системи, володіння основами теорії та практики управління, вміння аналізувати вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища тощо. За таких умов необхідним є врахування того, що певні зміни можуть призводити не лише до позитивних, але й до негативних наслідків, у тому випадку, якщо вони суперечать об'єктивним законам природи й суспільства, потребам та інтересам людей. Розуміння сутності сталого розвитку, як сучасної загальносвітової тенденції, узагальнення та систематизація основних напрямів досліджень цього питання дають змогу здійснювати ефективне управління сталим розвитком України.

Інформаційні джерела:

1.Разумова Г.В. Регуляторна політика розвитку національної економіки: теорія, методологія, практика : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / Інститут економіки промисловості НАН України. Київ, 2021. 480 с.

2.Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. НАН України Б. Є. Патона. Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 72 с.

3.Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.

4.Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НАН України М. А. Хвесика. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с.

5.European Commission. Strategic Foresight Report Strategic Foresight – Charting the Course Towards a more Resilient Europe. Brussels: European Union, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0493>.

6.Разумова Г.В. Дослідження феномену сталого розвитку. Економічний простір. 2022. № 177. С. 14-19. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-2>.